DE PRIJS VAN NIET INVESTEREN IN JONGEREN KUNNEN WE ONS NIET VEROORLOVEN - JAKOB VAN WIELINK

Expert: Jakob van Wielink
Korte intro: Leiderschapsexpert en partner in *De School voor Transitie*. Helpt leiders en hun organisaties in verandering te excelleren en te groeien.

Uit persoonlijke ervaring weet ik dat je op beslissende momenten in je leven maar één iemand hoeft te ontmoeten die je helpt om de wissel om te zetten van eenzaamheid naar verbinding, van pijn naar vreugde. Iemand die met je meeloopt, je ziet en aanmoedigt. Zelf ben ik op school gepest. Ik was toen erg onzeker met een behoorlijk pittige tijd als gevolg daarvan. Als ik terugkijk, realiseer ik me dat het vooral enkele volwassenen zijn geweest die me écht zagen, waardoor ik toch aansluiting bleef houden bij mijn omgeving. Dit heeft een fundamentele rol gespeeld in mijn leven. Ik hoorde mensen praten over de Maatschappelijke Diensttijd (MDT) voor jongeren. Daardoor is mij heel duidelijk geworden hoe cruciaal belangrijk MDT is voor precies de huidige problemen die de regering wil aanpakken. Ik zie en voel de impact van het programma!

"Er lopen ongehoord veel jongeren rond met diepe twijfels over wie ze zijn, waar ze terecht kunnen, waar ze bij horen en waar ze met hun ervaringen en emoties naartoe kunnen".

De groeiende crisis onder jongeren

De afgelopen jaren, en vooral tijdens en na de coronaperiode, is nog duidelijker geworden dat er ongehoord veel jongeren rondlopen met diepe twijfels over wie ze zijn, waar ze terecht kunnen, waar ze bij horen en waar ze met hun ervaringen en emoties naartoe kunnen. Onderzoek, zoals dat van het Trimbos Instituut, toont aan dat jongeren steeds vaker aangeven dat ze om verschillende redenen het moeilijk vinden om thuis steun te vinden voor de uitdagingen die het leven hun biedt. Denk hierbij aan vragen over eenzaamheid, toekomst, onzekerheid en zelfbeeld.
Er zijn tal van redenen voor waarom dit gebeurt. Een daarvan is dat we zien dat ouders zélf worstelen over hoe ze daarover met hun kinderen in gesprek zijn. Hoewel dat een belangrijk punt is, wil ik me daar niet op focussen. Het belangrijkste is dat die jongeren een context nodig hebben: plekken waar ze ervaren dat ze meedoen en welkom zijn. Plekken waar ze ook gehoord en gezien worden in wie ze zijn. Groeien en leren gebeurt als je kunt spelen.

Dan bedoel ik niet op een schommel zitten in de speeltuin - alhoewel dat erg leuk kan zijn! - maar vooral door samen te werken, klussen te doen, plezier te hebben in het realiseren van doelen of projecten, en iets voor anderen te betekenen. Wanneer jongeren deze ervaringen opdoen, kunnen ze zich ontwikkelen tot de volwassenen die we nodig hebben.
Dát is wat het MDT-programma op een prachtige manier doet. Het laat jongeren ervaren dat ze er toe doen, dat ze van betekenis zijn, een waardevolle bijdrage leveren. Op het moment dat jongeren die ervaringen niet hebben, dan betaal je al heel snel in de jongvolwassenheid, op tal van manieren daar als maatschappij een gigantisch hoge prijs voor. Denk aan jongeren die al vroeg in situatie van burn-out of ziekte terechtkomen maar ook jongeren die doordat ze zich niet kunnen uiten, dat op een andere manier gaan uiten, bijvoorbeeld door criminaliteit. Of door jongeren die als jongvolwassenen uiteindelijk niet volledig participeren in de arbeidssamenleving.

"De prijs die we betalen door niet te investeren in het creëren van plekken waar jongeren actief kunnen zijn, is een prijs die we ons niet kunnen veroorloven".

Jakob van Wielink

MDT – hart van de samenleving

De prijs die we betalen door niet te investeren in het creëren van plekken waar jongeren actief kunnen zijn, is een prijs die we ons niet kunnen veroorloven. Het kabinet kan wel focussen op strengere straffen en handhaving, maar de beste investering die je nu kunt doen, gezien de doelstellingen die je hebt, is investeren in deze jongeren. Laat ze meedoen met het MDT-programma en bezuinig niet op sport, wat ook belangrijk is voor jongeren.

MDT: een investering in de toekomst

MDT laat op prachtige wijze zien hoe onze samenleving in elkaar zit. Het is een samenleving waarin we omzien naar elkaar, ook naar mensen die anders zijn. Of je het nu leuk vindt of niet, samenleven betekent dat we samenleven met mensen die we niet zelf hebben uitgekozen. Dat is de kern van samenleven. Je woont samen in een straat en werkt samen met mensen die je niet hebt gekozen, maar met wie je toch samen moet bouwen. Dit kun je zien als een bedreiging of iets om bang voor te zijn.

Nederland is groot geworden doordat we door de eeuwen heen mensen met verschillende achtergronden, culturen en geloven hebben samengebracht. Zo is onze maatschappij opgebouwd. Je zult moeten leren dat dit geen bedreiging is, maar dat er plezier te vinden is in het ontmoeten van mensen met een radicaal andere achtergrond, cultuur of levensopvatting. Als je dat niet doet, en je jongeren niet de kans geeft om die verbindingen te maken, zullen ze dit meestal niet leren als ze 30, 40 of 50 jaar oud zijn. Nee, het gaat dan vaak de andere kant op. Daarom moet je aan de voorkant de verbindingen bevorderen terwijl jongeren nog pubers, of jongvolwassen zijn. Het is belangrijk om jongeren al vroeg te leren dat diversiteit geen bedreiging is, maar juist een verrijking.

Het avontuur van het leven

MDT stelt jongeren in staat om op plekken te komen waar ze anders niet zouden komen. Dat is het avontuur van het leven. Het avontuur van het leven is niet je terugtrekken in je eigen huis, buurt, club, kerk, moskee of tennisvereniging en zeggen: “Goh, wat hebben we het goed met elkaar.” Het is natuurlijk fijn om een plek te hebben waar je het goed hebt met elkaar, maar dat is niet het avontuur van het leven en van ondernemen. Het bouwen van een maatschappij komt voort uit het samenbrengen van verschillen.

Het is belangrijk om die verschillen te leren waarderen, ook al maak jij zelf andere keuzes of kijk je anders naar het leven. Je kunt verschillen hebben in hoe je problemen oplost of hoe je de wereld ziet. Dat is helemaal prima; je mag je eigen opvattingen hebben. Sterker nog, je moet je eigen opvattingen hebben. We mogen stevig van mening verschillen over hoe de wereld eruitziet of zou moeten zijn. Toch is het cruciaal om met elkaar aan tafel te zitten en in verbinding te staan. Dat is waar het gebeurt.

Leiderschap en voorbeeldgedrag

Wat gebeurt er als je het MDT-programma afschaft? Bekijk het maar eens vanuit het perspectief van leiderschap, bijvoorbeeld bij kinderen. Kinderen en jongeren opvoeden is niet vertellen wat ze moeten doen, maar het voordoen en voorleven. Als je aan tafel zit met je kinderen en zegt dat ze niet op de iPad mogen, terwijl jij zelf op je telefoon zit, zal dat niet werken. Kinderen volgen jouw voorbeeld, en hetzelfde geldt voor jongeren. Sterker: het is een essentie van leiderschap: voorgaan, voordoen wat je graag gespiegeld ziet in je gezin, vereniging, organisatie en de maatschappij.

Als leiders laten zien dat ze het niet belangrijk vinden dat jongeren elkaar ontmoeten op deze manier en bijdragen aan de maatschappij via MDT, geven ze het signaal af dat terugtrekken in je eigen bubbel belangrijker is dan verbinding en betrokkenheid. Dat het niet naar elkaar omkijken, belangrijker is dan het wel te doen.
Het is prachtig om te zeggen: "Die jongeren hebben de toekomst," maar als we als eindverantwoordelijken niet laten zien hoe dat eruitziet, dan blijft het gewoon platte borrelpraat.
Als eindverantwoordelijken, zoals het kabinet, moeten we een context, plekken en ruimte creëren waarin jongeren deze verbindingen kunnen maken. Als wij laten zien dat we dit niet belangrijk vinden, waar moeten jongeren dan leren hoe het moet?

“Meerdere bubbels maken samen champagne”.

Van veiligheid naar avontuur

Wanneer je jongeren vraagt wat ze van hun MDT-traject vinden of wat het MDT-programma hun heeft gebracht, zeggen ze vaak: "Het heeft me geholpen om uit mijn bubbel te komen." En dat is terecht. We spreken bijvoorbeeld vaak over de Haagse politiek en de Haagse bubbel. Dat is precies wat er gebeurt: je wordt gek als je alleen maar in je eigen bubbel zit. Het is gewoon niet goed voor je. Zelfs binnen je eigen gezin, hoe veel je ook van je ouders houdt, voel je op een gegeven moment de behoefte om het huis uit te gaan. Dat betekent niet dat die bubbel niet oké is, maar het leven vraagt om meerdere bubbels. En meerdere bubbels maken samen champagne. Een bubbel is belangrijk. Het is belangrijk om plekken te hebben waar je kunt bijdragen en je veilig voelen, zoals je gezin, vrienden, sportclub, kerk, of een MDT-project.

Deze bubbel biedt je een omgeving waar je jezelf kunt zijn, waar je wordt uitgedaagd en plezier hebt. Die veiligheid is cruciaal voor jongeren, maar het doel van het leven is niet alleen om veiligheid te ervaren. De echte bedoeling is om die veiligheid te gebruiken als een trampoline - als een platform en vertrekpunt vanwaar je de wereld kunt verkennen, avonturen kunt beleven en bijdragen aan een betere wereld. Van hieruit kun je ook ondernemen.
De ondernemingsgeest die zo kenmerkend is voor Nederland komt niet alleen voort uit het bouwen van schepen en havens, maar uit het feit dat die schepen de wereld in worden gestuurd om te zeilen, avonturen te beleven en daarna terug te keren met waardevolle

ervaringen. MDT zorgt ervoor dat jongeren zich veilig voelen, niet om zich dan terug te trekken, maar om daarna de wereld in te trekken en bij te dragen aan de opbouw van Nederland. Dit is waar het om gaat: samen bouwen.

De kloof tussen jongeren en overheid verkleinen.
De huidige kabinetsplannen kennen een nadruk op recht en handhaving. Dat is natuurlijk altijd belangrijk. Maar stel je voor dat ik over 15 of 20 jaar terugkijk naar de huidige regering en zie dat alles wat jongeren samenbracht, waar plezier en veiligheid mogelijk waren, wordt afgebroken door de regering die toen aan de macht was. Hoe moet ik dan vertrouwen hebben in de politiek? Waar moet ik dan op stemmen? Op partijen die opbouwen of afbreken? Het gaat me hier niet om de politieke kleur, maar om het voorbeeld dat de regering en de politiek aan jongeren geven. Als je politieke betrokkenheid wilt bevorderen en gelooft dat die betrokkenheid bestaat uit menselijk contact en het doen van goede dingen, dan moet je niet afbreken wat bijdraagt aan deze betrokkenheid. Het is zo simpel als dat.

"Vertrouwen wordt langzaam opgebouwd; komt te voet en gaat te paard. De meest effectieve en duurzame manier om dit vertrouwen op te bouwen, is door met en bij jongeren te werken".

Dit betekent jongeren leren omgaan met tegenslagen, emoties en de pijnlijke aspecten van het leven. Het leven vereist nu eenmaal het vermogen om te incasseren en teleurstellingen te verwerken. Als je jongeren deze vaardigheden bijbrengt en hen helpt om met dergelijke uitdagingen om te gaan, creëer je een generatie die niet bang is om avonturen aan te gaan. Maar als je deze ondersteuning weghaalt, draag je bij aan de vorming van een generatie die bang is voor tegenslagen en moeilijkheden.

Ik kan de toekomst niet voorspellen, maar het is waarschijnlijk dat de komende tientallen jaren niet gemakkelijk zullen zijn. Hoewel we niet precies weten hoe deze jaren eruit zullen zien, geloof ik dat ze uitdagend zullen zijn, misschien wel de mooiste maar zeker niet de gemakkelijkste. Het is essentieel om ervoor te zorgen dat jongeren goed voorbereid zijn en hun de hoop en het vertrouwen te geven dat het de moeite waard is om samen de toekomst vorm te geven.

Eerlijke vragen aan beleidsmakers over de toekomst van jongeren
Ik zou de leden van het kabinet graag deze vraag willen stellen: een eerlijke vraag, zonder een plat beleidsmatig antwoord. Ik wens een oprechte ontmoeting met de verantwoordelijken voor deze dossiers, kabinetsleden en hogere beleidsmakers. Mijn vraag zou zijn: Als je terugkijkt naar je eigen jeugd, naar een moment waarop je het moeilijk had, bijvoorbeeld omdat je thuis niet altijd de steun kreeg die je nodig had of je je ergens anders niet helemaal veilig voelde, wat heeft jou toen echt geholpen? Maar ook als je terugkijkt op een jeugd waarin veiligheid en aanmoediging wél de overhand hadden. Wat heeft je geholpen om vertrouwen te krijgen in jezelf en je toekomst, plezier te beleven en het avontuur van het leven aan te gaan? En wat heeft je niet geholpen? Ben je bereid om eerlijk over deze ervaringen te spreken en te overwegen wat de gevolgen zouden zijn van het schrappen van het MDT-programma? Ben je bereid om deze ontmoeting aan te gaan en de impact van zulke beslissingen op jongeren serieus te overwegen?

Er is nog zelden iemand geweest die zei: "Nee hoor, die jongeren hebben niet de toekomst." We zeggen allemaal dat jongeren de toekomst hebben. We raken ontroerd door kinderen die spelen, door jongeren die hun diploma halen en mooie dingen doen. We herhalen het mantra: "Jongeren hebben de toekomst." Wat ik wil zien is een regering die, als het erop aankomt, niet blijft steken in holle retoriek, maar die de moed heeft om dat te tonen aan de maatschappij. Het moet meer zijn dan een slogan; het moet daadwerkelijk waar zijn. De regering moet laten zien dat ze echt in die toekomst geloven, niet alleen met woorden, maar ook met daden. Dit moet zichtbaar worden in de keuzes die de regering maakt, zowel de komende jaren, weken als dagen. Dat verwacht ik van ze.

Cruciale rol van MDT
MDT speelt een cruciale rol en is een hoopgevend programma. Het is een programma waarvan iedereen die eraan deelneemt blij wordt. Maar veel meer nog: iedereen groeit ervan, naar precies die volwassenen die we graag zien, en nodig hebben. Verantwoordelijkheid nemend, omziend naar elkaar. Voor degenen die twijfelen, zou ik zeggen: vraag het de jongeren zelf. Veel jongeren zijn dankbaar voor MDT. De resultaten zijn zichtbaar, bewijsbaar en aantoonbaar.

Het zou onverstandig zijn om geld weg te halen van iets waarvan de effectiviteit bewezen is en waar mensen, bijvoorbeeld in het leger, ook van overtuigd zijn. Er zijn talloze mensen en wetenschappers die kunnen aantonen dat MDT werkt. Wees verstandig en laat dit waardevolle programma niet verdwijnen.

WEES VERSTANDIG EN LAAT DIT WAARDEVOLLE PROGRAMMA NIET VERDWIJNEN.

Jakob van Wielink - Leiderschapsexpert (12 september 2024).